

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ

Т.В. Волковець, аспірант кафедри управління

Сумський державний університет, м. Суми

Поки екологічна свідомість людей ще недостатньо розвинена, а суб'єкти господарювання не зацікавлені в ощадливому використанні природно-ресурсного потенціалу, існує необхідність в державному управлінні природокористуванням. Для розробки і впровадження ефективного управління природокористуванням, необхідно з'ясувати сутність цього поняття, проаналізувати його характерні особливості та дослідити його можливий інструментарій.

Проблемам управління природокористуванням присвячено велику кількість наукових праць, однак далеко не всі автори у своїх дослідженнях розглядають визначення «управління природокористуванням». Тому перш за все з'ясуємо зміст понять, які формують дану категорію: «управління» та «природокористування».

Результати аналізу варіантів тлумачення поняття «природокористування» дозволили зробити наступні висновки:

- саме використання, експлуатація природних ресурсів становить основу розуміння сутності природокористування, в той час як охорона і відтворення навколишнього середовища є видами природоохоронної діяльності;

- природокористуванню притаманний цілеспрямований характер;

- метою природокористування є задоволення тих чи інших людських потреб;

- в результаті природокористування стан природних ресурсів та об'єктів змінюється кількісно або якісно.

Враховуючи визначені характеристики, під природокористування доцільно розуміти процес цілеспрямованого використання природно-ресурсного потенціалу навколишнього середовища, що призводить до кількісної або якісної зміни стану природних об'єктів та має на меті задоволення потреб людини.

Серед розглянутих визначень управління найвлучнішим вважаємо визначення Іванюка Д.П., Шульги І.В., згідно якого управління є процесом цілеспрямованого впливу на будь-яку систему (біологічну, технічну, соціальну) з метою підтримання її в певному стані або переведення її в новий стан із врахуванням властивих їй об'єктивних законів [2].

На основі поєднання понять «управління» та «природокористування», а також результатів розгляду варіантів визначення «управління природокористуванням» пропонуємо визначити сутність останнього як цілеспрямований вплив на процес використання природно-ресурсного потенціалу навколишнього середовища з метою підвищення його раціональності та забезпечення законності відносин, що при цьому виникають.

Для здійснення управління в галузі природокористування використовуються економічний і адміністративний механізми. Ми підтримуємо позицію тих вчених, які стверджують на необхідності поєднання інструментів економічного механізму з інструментами адміністративного, оскільки лише адміністративний примус не здатен змусити природо користувачів дбайливо ставитися до природи, а відсутність законодавчого затвердження економічних важелів супроводжується високими ризиками їх недотримання.

До інструментів адміністративного механізму відноситься встановлення норм, стандартів, планових показників, різні види покарань, накази, штрафи та ін.

Економічний механізм раціонального природокористування є системою заходів, спрямованих на більш ефективне використання природних ресурсів з урахуванням постійного вдосконалення та їх управління, ціноутворення, оподаткування, відтворення і охорони [1].

Аналіз поглядів вчених на склад економічного механізму управління природокористуванням дозволив виділити наступні його елементи: податки; митні збори; платність (плата за природокористування, плата за забруднення); цінкові інструменти; кредитування; інвестування; лімітування; економічне стимулювання; екологічне страхування; екологічний аудит; прискорена амортизація; гранти; премії; екологічна стандартизація; торгівля ліцензіями; штрафи; дотації.

Ефект від застосування екологічних податків залежить від їх видів, методик нарахування ставок, механізму обчислення та стягнення, ступеня врахування особливостей території.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галушкіна Т.П. Економіка природокористування. Навчальний посібник. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 480 с.
2. Іванюк Д.П., Шульга І.В. Управління природоохоронною діяльністю: Навч. Посібник. – К: Алерта, 2007. – 368 с.